

Lajos IMRE

ETICA VIETII MINORITARE

1. Principiile de bază ale vieții comunitare

a) Existența umană se desfășoară în cadrul comunității. În această privință sunt deopotrivă adevărate atât afirmația mult citată a lui Platon, cât și celebra constatare a lui Nartop: omul devine om doar în cadrul comunității omenești și prin faptul că face parte din ea. Chiar și în romanul *Robinson Crusoe* – care vroia să dovedească de fapt că și omul solitar, departe de orice ființă omenească și lipsit de mijloacele pe care i le-ar putea oferi societatea, poate trăi o viață de om – există o permanentă tânjire după omul celălalt, participant, care sare în ajutor, și este o deosebită ușurare când apare un semen, chiar dacă el va fi doar un Vineri. Fără comunitate nu există viață omenească sau, în măsura în care și până când este, nu-i altceva decât o viață deformată, lipsită de putere. Acele lupte, pe care le-a purtat și le poartă individualismul cu forțe mereu reînnoite în diversele epoci, de fapt nu sunt îndreptate împotriva comunității, ci împotriva anumitor forme, categorii ale comunității, care exact la fel sunt capabile de predominare și pot asupra individului după cum viața individuală este capabilă să se ridice deasupra acestor categorii, amenințându-le cu nimicirea. Cu toate acestea, există o naturală și de la sine înțeleasă încordare și luptă între individ și comunitate. Uneori în așa fel încât individul vrea să se separe nu doar de anumite forme ale comunității, dar chiar și de comunitatea însăși, mai ales atunci când aceste forme îl copleșesc și îi amenință tocmai existența sa. Altădată ideea de comunitate are prioritate și vrea să existe independent de individ în așa fel încât vrea să-l transforme doar într-un număr, într-un om de turmă fără gândire și independentă. Astfel, luptă unul contra celuilalt individualismul unilateral și colectivismul unilateral (orice fel de conținut ar avea), deranjând cele două părți ale ecuației, care nu pot exista decât în întregime. Această luptă se termină de regulă cu trecerea pe partea opusă, ceea ce se manifestă prin crize intense, prin distrugerea valorilor comune și individuale.

Esența problemei constă în aceea că nu putem recunoaște nici pentru individ și nici pentru comunitate existența în sine și pentru sine. Nu există nici individ autonom și nici comunitate autonomă, iar partea care uită acest lucru, care pretinde și vrea să obțină pentru sine autonomia, existența de sine, nu îl nimicește doar pe celălalt, dar și pentru sine aduce nimicirea și distrugerea. Aspirațiile de autonomie, concepția că ori individul, ori comunitatea trăiește pentru sine, poartă în sine garanția și scopul propriei existențe și de celălalt nu are nevoie decât ca de un mijloc fără contur și voință, pro-

duce în viața amândurora distrugerea, care în primul rând și mai întâi se manifestă în faptul că își pierde adevărata bază de existență, vor accepta scopuri tangențiale și superficiale, nemaifiind capabili să îndeplinească misiunile pentru care trăiesc. În cazul individului, concluzia va fi că el va privi comunitatea și toate formele ei ca mijloace care să-i satisfacă propriile lui interese și succese; acesta este grupul parvenților necruțători, a „selfmade-menirilor” fără respect, a celor care consideră viața comunitară și formele ei un ținut de vânătoare pentru propriile câștiguri și vor să-și satisfacă setea lor nemărginită de plăceri, bani, glorie și ascensiune socială, chiar și atunci când își învăluie intențiile în slogane pompoase despre libertate sau chiar despre meritele lor puse în slujba comunității. În cazul comunității, crezul privind formele de autonomie ale comunității devine pentru fiecare formă în parte un regim de teroare extrem, care reprimă orice libertate și inițiativă individuală, în care criteriile de putere economică sau de altă natură sufocă orice nevoie spirituală, orice progres, în care știința, arta, spiritualitatea reprezintă doar atâta valoare cât poate servi ca material propagandistic și de agitație pentru clasa, orânduirea sau organizația respectivă.

Individul și colectivitatea au nevoie unul de altul și nu pot exista separat, deoarece au un suport comun care-i susține. Este ca în cazul pilonilor unui pod, așezați pe maluri opuse; oricine l-ar demola pe celălalt din gelozie, se va prăbuși și el, pentru că nu poate duce singur toată greutatea. Speculațiile care scoteau în evidență întâietatea unuia sau a celuilalt nu pot aduce niciodată vreun folos. Caracterele ascunse în premisele individualității nu se pot manifesta decât în cadrul comunității; ea este cadrul în care se dezvoltă aptitudinile individului și se realizează sensul întregii sale vieți, devine clar, pe înțeles, și astfel realizabil printre cei cu care conviețuiește și luptă împreună; totodată, individul este cel care formează comunitatea, îi crează posibilități din care, ca dintr-un scump material de construcție, se ridică marea catedrală a comunității, pentru ca apoi în ea să se poată realiza scopul măreț intuit individual, dar slujit împreună. Individul este izolat și neputincios fără comunitate, iar aceasta este goală și lipsită de vreun rost atunci când nu prin munca devotată și comună a vieților individuale se identifică misiunea ce-i stă în față. Această idee dezvăluie că legitățile și fundamentele vieții comunitare trebuie căutate în sfere mai înalte decât obiectivele temporare ale formelor comunității.

b) Dacă nici individul și nici comunitatea nu se pot considera autonome, atunci va trebui să se caute ceea ce se ridică deasupra amândurora, și care va deschide posibilități pentru ambii. Dacă se neglijează acest lucru, nu numai relația dintre individ și comunitate va suferi, dar esența comunității va fi de neînțeles. Încercările de a înțelege acele categorii, acele orânduirii în care se petrece viața omenească în cadrul comunității rămân toate instabile, ezitante. „Dacă aceste orânduirii nu se identifică prin apartenența lor inseparabilă la existența morală a omului, atunci ele nici nu se pot cunoaște în realitate”. Existența morală a omului dezvăluie deci toată problematica vieții comunita-

re. Trebuie să renunțăm atât la concepțiile care caută baza existenței comunității în mod naturalistic, prin asigurarea afirmării individului, cât și la modul de gândire idealistic, care deduce existența comunității dintr-o oarecare capacitate de creație și voință omenească sau dintr-o supraomenească putere a comunității, care ar putea spori și desăvârși capacitățile individului.

Care sunt deci bazele etice din care provine viața comunitară și care reglementează mersul acestei vieți? Atunci când ne preocupăm de atare problemă, trebuie întotdeauna să ținem cont de faptul că aici tratăm lucrurile din punctul de vedere al problemelor vieții minoritare și căutăm fundamentul acestui trai. Punctul de sprijin care arată proveniența comunității este constatarea că viața umană nu este una singuratică, izolată și pentru sine, ci una legată de alții, împletită cu responsabilitatea pentru ceilalți. Omul nu este sortit să existe doar în sine pentru sine, ci poartă o responsabilitate care-l pune în legătură cu un alt individ, determinându-i viața prin această legătură. De această determinare și responsabilitate nu se poate debarasa decât dacă-și riscă propria existență și adevărul ei rost. „Eu”-ul are posibilitatea de afirmare doar atunci când alături îi stă un „tu”, separarea de celălalt, negarea acestei legături desființând posibilitățile „eu”-lui. Eu și Tu sunt pilonii unui pod și nu te poți lipsi de nici unul fără ca toată construcția să se prăbușească, iar responsabilitatea existentă între cele două realități este chiar tensiunea care leagă cei doi piloni. Această responsabilitate inclusă, ca bază a ei, în relația de referențialitate cu celălalt, nu este creată de omul însuși, nu se dezvoltă de-a lungul istoriei, nu ia ființă prin propria-i recunoaștere, ci există ca o rostuire ce stă dincolo de puterea omului prin necesitatea și obligativitatea sa. Așadar, omul nu-i aparține celuilalt doar prin anumite caracteristici ale existenței sale, nu se leagă de celălalt doar printr-un fir din cele multe care-i împletesc viața, ci cu toată ființa sa, cu acel destin care-i transformă viața într-o viață omenească. În toată natura sa umană, în tot sistemul unitar al problemelor, activității, scopului vieții și speranțelor sale, individul depinde indisolubil de cei cu care împarte aceeași responsabilitate, deoarece au aceeași rostuire și cu care împreună, purtând această responsabilitate, trebuie să-și înțeleagă și să-și urmeze rostuirea. Dacă renunță la relațiile cu ceilalți, odată cu ele va renunța și la propria rostuire, dacă vrea să scape de responsabilități, automat va rupe acele fire nevăzute ce-l leagă de celălalt, implicându-l în viața comunității. Pentru supraviețuirea comunității este nevoie de conștiința responsabilității și a rostuirii fiecărui om, deoarece slăbirea lor atrage după sine slăbirea comunității, iar din aceasta va rezulta decăderea individului și neputința sa.

Responsabilitatea ca bază a comunității și rostuirea ce-i formează conținutul trece însă de limitele voinței omenești. Nu eu sunt cel care prescrie măsura și conținutul lor, precum nu are nici o legătură nici cu faptul că recunosc sau nu obligativitatea sa față de mine; proveniența acestei rostuirii este independentă de mine, mă depășește, este o stare ce nu se poate crea, dar nici anula de mine, pe care eu doar o recunosc, o accept și răspund afirma-

tiv la întrebările privind rostul vieții mele. Dacă responsabilitatea nu ar fi cu totul independentă de mine, iar rostuirea mea proprie ar putea fi decisă de mine, baza vieții comunitare ar fi doar comunitatea unor păreri temporare ale oamenilor, ceea ce este acum baza anumitor forme ale vieții comunitare. Acest fapt ne arată că viața comunitară în esența ei se bazează pe un fundament religios și este dependentă de rostuirea pe care nu omul și-o alege pentru sine, ci o primește de la Dumnezeu. Ideea aceasta deosebește hotărât concepția creștină despre viața comunitară de cea necreștină, naturalistă, umanistă sau idealistă, concepții ce găsesc acest fundament în vreun obiectiv, ideal sau instinc uman. Noi vom discuta mai departe problema în lumina concepției creștine. Credem că fără această idee toată optica despre viața comunitară devine inutilă și întâmplătoare, este expusă incertitudinii și diferezitelor teorii umane superficiale și schimbătoare.

c) Acum va trebui să analizăm care este conținutul acestei rostuirii. O asemenea rostuire a omului conține obligativitatea unei asemenea vieți umane, ale cărei norme sunt stabilite de legile lui Dumnezeu ce se ridică deasupra lui. Normele respective dirijează întreaga viață a individului, întrunesc scopul vieții, acele sarcini care îi sunt date și așteaptă o împlinire. Fără asemenea norme ale vieții nu putem vorbi despre existența umană, deoarece fără ele aceasta cade pradă unor scopuri josnice, nedemne de oameni, precum dovedesc concepțiile hedoniste, utilitariste, chiar și cele idealiste. Prezentarea detaliată a normelor este problema eticii generale și nu constituie subiectul temei noastre; ne interesează aici doar în ce măsură influențează observarea esențialului în cadrul comunității, deoarece poruncile adresate vieții omenești ne arată că omul nu este privit în individualitatea sa, izolat de ceilalți, ci în relația cu cei cu care conviețuiește, adică în comunitate cu alții. Fără îndoială, scopul existenței umane este viața în colectivitate, realizarea unor obiective în comun, slujirea împreună cu ceilalți. O viață morală nu se poate trăi decât împreună cu alții, nu pentru că doar comunitatea ar putea da, crea sau consfinți principiile morale ale vieții, ci deoarece comuniunea cu ceilalți este indispensabilă realizării acestor norme. Cu cât cineva înțelege mai bine scopul respectiv, cu atât trebuie să fie într-o relație mai strânsă cu ceilalți, să-i fie clar că în realizarea preceptelor morale ale vieții nu se poate lipsi de existența altora, deoarece ele nu se pot realiza decât în comunitate. De aceea va căuta tot mai mult comuniunea cu ceilalți, iar această relație va fi cu atât mai profundă și sinceră cu cât membrii comunității se vor ghida după legile primite individual, dar realizabile în comun, iar conținutul, importanța, limitele normelor vor fi cu atât mai clare cu cât relația dintre membrii comunității va fi mai strânsă.

Împlinirea rostuirii și a responsabilității față de ea cunoaște o formă care cadrează această activitate: ea este iubirea. Rostuirea unei vieți se poate împlini în comunitate prin dragoste. Viața petrecută în comunitate e viața în slujire. Nici o formă comunitară nu va avea nici un om care n-ar fi legat prin slujirea celuilalt de întreaga comunitate și care ar putea concepe relațiile sale

cu ceilalți altfel decât legăturile slujirii. Preocupările prin care cineva încearcă să ducă o viață comunitară independentă de ideea slujirii, iar în locul ei plantează interesul, setea de putere, exploatarea celorlalți pentru interesele proprii etc, au fără excepție drept rezultat de a dezmembra comunitatea, și chiar dacă nu se va destrăma întreaga comunitate, în care, urmând exemplul, au și alții o activitate disoluționistă, totuși în cele mai multe cazuri distruge relația omului cu comunitatea, transformându-l pe acesta într-un singuratic care trăiește pentru sine, indiferent că se va afla pe culmile puterii și gloriei umane, ori în cloaca infamiei și răufăcătoriei. Omul nu-și poate îndeplini rostuirea printre ceilalți decât slujind din dragoste, iar comunitatea dăinuiește doar când membrii săi au relații de slujire prin dragoste. Chiar dacă această afirmație nu este valabilă întotdeauna pentru fiecare membru al comunității, ea este susținută și ferită de prăbușire prin slujirea în dragoste și dezinteresată a celor puțini, prin punerea pe al doilea plan a propriilor interese în favoarea adevăratelor precepte ale vieții.

Dragostea pe care am definit-o ca formă de viață rostuită în cadrul comunității nu are însă semnificația care i se atribuie astăzi. Ea nu se poate defini ca o romantică, sentimentală înduioșare vizavi de problemele și destinul altora, nici ca simpatie, armonizare a sentimentelor ca rezultat al conștiinței ce se leagă de anumite caracteristici comune, nu este legătura celor care se apropie unii de alții datorită originii, ocupației sau părerilor comune, ci ceva mai mult decât toate acestea. Ea înseamnă prețuirea care prin rostul primit și recunoscut ne leagă de cei cărora li s-a hărăzit aceeași rostuire, care trăiesc sub aceleași principii, care împreună cu noi le consideră scopul și valorile vieții lor, cu care pe noi nu interesele sau sentimentele ne leagă, ci o vocație și angajare comună. Această iubire se poate ridica deasupra celui zid despărțitor, care a fost ridicat între oameni de problemele existente într-un loc la un moment dat și poate crea legături chiar și printre cei care altfel ar fi dușmani. Această dragoste însă este doar atunci autentică, când într-adevăr se bazează pe o rostuire umană comună și pe slujirea comunității, dacă se naște din revelația că adevărata comunitate este de fapt preceptul unei vieți umane realizabile în comun, iar prin înfăptuirea ei putem deveni cu adevărat oameni, putem să purtăm greutatea și problemele.

Nu putem ocoli aici o problemă care ocupă un rol hotărâtor în realizarea vieții comunitare, și anume faptul că rostuirea ce formează scopul vieții omeneste, misiunea cu care omul trebuie să se conformeze, pe cât este de obligatorie și nenegociabilă, cu atât nu va fi de la sine înțeleasă și naturală pentru om. Această misiune se opune chiar cu ceea ce omul ar dori să-și propună pentru propria persoană, pentru împlinirea vieții sale. În viața sa proprie omul încearcă să se realizeze, să-și savureze, să-și asigure, să-și păstreze viața față de ceilalți, în contradicție cu acestea rostuirea îl obligă ca în locul satisfacțiilor, câștigului, a împlinirii propriei persoane să-și sacrifice viața pentru împlinirea unor obiective mai înalte, iar în această viață să se afirme imperativul care a fost fixat drept scop. Această lege se opune aspira-

țiilor primare, instinctiv umane, și din perspectiva vieții comunitare. În loc ca omul să-și pună în slujba sa comunitatea, pe ceilalți printre care trăiește, să încerce să-și realizeze scopurile egoiste prin intermediul altora, să folosească comunitatea pentru propria-i împlinire, această poruncă îi impune ca prin sacrificarea propriului eu, cu toate capacitățile și forțele sale, el să-și slujească acelui scop care-l leagă de ceilalți și se realizează prin comunitate. În locul stăpânirii slujirea, în locul egoismului sacrificiul de sine: acesta este antagonismul cel mare și incontestabil existent între rostuirea omului și realitatea lui. Antagonismul nu se poate depăși, neglija sau elimina, el există permanent în firea omului și constituie un permanent obstacol pentru cei care-l recunosc, obstacol împotriva căruia va trebui să lupte toată viața. Faptul că ținem cont de el ne scutește de iluzii romantice privind viața colectivă, explică contradicțiile apărute până și între cei care recunosc aceste înalte rosturi ale vieții omenești și încearcă să le împlinească, ne face să înțelegem greutățile privind relația dintre viața privată și cea comunitară și evidențiază obstacolul permanent, întâlnit în pedagogia vieții colective. Prin neglijarea acestui obstacol există riscul de a ne îndepărta de realitatea despre viața colectivă și de a ne pierde în iluzii. Nu putem uita că în viața colectivă există o barieră greu de trecut: natura umană contrară rostuirii sale, vocației primite, și că pentru realizarea vieții comunitare lupta este permanentă. Conștientizarea luptei este sarcina educației colective.

d) Mai există o problemă printre cele care trebuie dezbătute, referitoare la principiile de bază ale vieții colective: problema relației dintre comunitate și formele, categoriile ei. Comunitatea, despre care am văzut că este o realitate a vieții, că nu există viață omenească fără ea, că leagă indivizii, îndrumând rostuirea și slujirea lor spre o vocație împlinită prin slujire cu spirit de responsabilitate și iubire, ni se prezintă sub anumite forme și categorii. Astfel de forme colective sunt toate acelea în care oamenii trăiesc având relații unii cu alții. Din acest punct de vedere nu vorbim doar de comunitate în general, ci de comunități, adică de formele prin care comunitatea devine vizibilă, ocupă un loc în lume, se transformă în acțiune, în viață. Care este relația dintre comunitate și comunități, adică dintre formele și manifestările comunității? Comunitatea în sine, ca atare, este necunoscută, ea se prezintă prin comunități identificând formele sale. Cele mai multe dintre aceste forme ale comunităților se bazează pe o aptitudine care îi conferă însușirile sale exterioare și astfel putem vorbi de familie formând o comunitate de viață, de națiune, ca fiind comunitatea unui popor, de colective de muncă, de cultură etc. Tot o astfel de formă a comunității, deși nu într-atât de strânsă și legată este și prietenia, societatea etc. Primul lucru ce trebuie văzut aici este că aceste forme ale comunității nu se pot confunda niciodată cu comunitatea însăși. Nu putem pune semnul egalității între noțiunea de comunitate și cea de familie, națiune sau altă categorie a comunității, deoarece aceasta ar însemna în mod necesar deprecierea celorlalte categorii și dizolvarea elementelor ce le compun. Trebuie căutat pentru fiecare categorie comunitară

acel loc și rol care o așteaptă, în care va putea să-și împlinească misiunea, însă confruntarea oricăreia cu cealaltă, înghițirea uneia de alta atrage după sine pagube observabile deja și de-a lungul istoriei. Nici națiunea nu poate înlocui și înghiți familia, nici colectivele de muncă fiind categorii sociale nu pot înlocui națiunea fără să se piardă exact acel spațiu individual care este reprezentat de ele.

Cealaltă idee de care trebuie ținut seama este că aceste categorii sunt necesare și indispensabile. Fără ele comunitatea ar rămâne vorbă goală și ar lipsi spațiul în care, pe diferite laturi și direcții, să se realizeze viața colectivă. În fapt, formele comunității conțin acea existență în care se petrece, se realizează viața omenească în toată scurgerea și țesătura sa de efecte. Viața colectivă și, astfel, viața omenească se desfășoară în familie, națiune, societate, colectivități culturale etc, acolo unde se află teritoriul pe care se derulează activitatea omului legată de rostuirea și slujirea sa. Nu există nimeni care să nu facă parte din aceste categorii și cu cât este mai evoluată viața omenească, cu atât există relații mai multe și mai diversificate între oameni. Toți aparțin unei familii, unei națiuni, unui colectiv de muncă, au prieteni, colegi, superiori etc, și întâlnim viața cea mai evoluată nu atunci când numărul acestor colectivități scade, ci atunci când el crește. În viața unui om apar noi și noi legături, relații, slujirea aduce noi sarcini și obligații și se întâmplă doar cu omul îmbătrânit, care nu ține pasul cu viața, să rupă succesiv legăturile cu ceilalți, sau pentru cel care vrea dinadins să ducă o viață egoistă, pentru sine, și astfel se sărăcește singur. Aceste relații deci, și odată cu ele formele colective respective, aparțin indisociabil existenței umane, care reprezintă realitatea vieții.

Pe cât însă formele colective sunt indispensabile, tot atât de necesar este să știm că ele nu se identifică cu comunitatea, sunt doar formele ei. Existența lor nu-i posibilă decât prin comunitate. Nu pot avea pretenția că dintre ele careva ar fi „comunitatea”, nu o pot monopoliza. Aptitudinile pe care se sprijină în cadrul familiei menținerea vieții și a speciei, la colectivele de muncă posibilitățile economice, la națiune specia, poporul, sunt doar puncte de sprijin, doar posibilități, insuficiente în sine. Dacă doar pe acestea le recunosc ca interese vitale și dincolo de ele nu vor să mai meargă, atunci încetează să mai fie colectivități în adevăratul sens al cuvântului și oricât ar fi de mari, își pierd valoarea pentru viața omenească. Formele colective au dreptul la existență, se justifică atâta timp cât dau cadrul unei vieți colective, adică faptul că ele nu vor să fie altceva decât spații, posibilități, teritorii, locuri de muncă unde omul responsabil față de alții activează slujind întru caritate conform rostuirii sale. După cum fără aceste categorii nu poate fi vorba de viață colectivă, tot așa categoriile respective nu pot exista decât sub aspectul rostuirii umane și astfel al vieții colective.

Dintre formele vieții colective, forma de viață națională este cea cu care trebuie să ne ocupăm în continuare, și anume în determinarea sa minoritară. Acestei forme vom aplica afirmațiile pe care le-am făcut privind întreaga

viață colectivă. Astfel, când vorbim de viața minoritară, nu trebuie să uităm că este vorba de una dintre formele vieții colective, care necesită în totalitate aplicarea legilor ce controlează viața comunității.

2. Națiunea ca formă de colectivitate

Dacă viața comunității se bazează pe slujirea în comun a rostuirii umane, iar fiecare formă a colectivității este un spațiu unde trebuie să se desfășoare această slujire, există deci un spațiu și o categorie ce nu pot fi înlocuite una cu alta, atunci viața națională și formele sale trebuie apreciate după această premisă.

Fiecare colectivitate primară are o aptitudine fundamentală. Această bază formează cadrul în care se petrece viața colectivității, dar și viața umană, în funcție de rostuirea ei. În comunitatea familiei această aptitudine este erosul, atracția între sexe, fără de care nu există comuniune în familie. Viața națională are de asemenea o astfel de aptitudine, ea este determinarea rasei celor care aparțin unei națiuni. Rasa însă nu constituie încă națiune, precum legătura dintre sexe nu formează încă o familie, este numai un punct de plecare spre întemeierea familiei. Ca să putem vorbi despre o adevărată viață de familie, în afară de această afinitate sexuală mai este nevoie de foarte multe. La fel, ca să putem avea o națiune, vor fi necesare o serie de aspecte dincolo de comunitatea rasei, în parte definite de ea, în parte ea fiind definită de ele, note care definesc încă viața acelei colectivități, uneori fără nici o legătură cu caracterele rasei. Comuniunea naturală a rasei devine comunitatea unui popor prin posesia și dezvoltarea acelor interese, bunuri și activități economice, politice, sociale care sunt necesare pentru realizarea din exterior a vieții colective; apoi, membrii comunității poporului, dacă și-au dat seama de menirea lor ce formează baza vieții umane, acceptând aceasta, devin o națiune. Aptitudinea, forma aceea exterioară, care oferă realitatea vizibilă a existenței națiunii, nu se poate regăsi la rasă, decât formând un punct de plecare; în realitate, la astfel de formă exterioară a vieții națiunii problema rasei se află doar pe al doilea plan. La fel de mare importanță au, în definirea structurii națiunii, viața economică, activitatea politică, particularitățile culturale, precum și caracteristicile rasei. Pot exista națiuni cu indivizi aparținând unor rase foarte diferite, dar care se unesc prin posesiunea și manevrarea acelor valori politice, economice sau culturale pe care națiunea respectivă le recunoaște ca bunuri proprii caracteristice.

Astfel, întrebarea dacă apartenența națională are sau nu o bază sigură – nu are un răspuns scurt și definitiv. Ar fi incorectă căutarea răspunsului legat de apartenența la o rasă sau alta – neținând cont de faptul că aceasta nici nu se poate stabili cu exactitate –, dar tot atât de greșită ar fi și opinia că măsura apartenenței naționale ar fi limba, apartenența politică sau determinarea culturală, deoarece o națiune poate avea indivizi cu diferite limbi

materne, mai multe, diferite națiuni pot împărți aceeași cultură, iar între membrii aceleiași națiuni politice pot fi deosebiri. Au fost națiuni care de-a lungul secolelor erau lipsite de cultura limbii materne, totuși se recunoșteau ca o națiune de sine stătătoare și erau fideli acesteia, și sunt limbi vorbite de milioane de oameni fără ca din acest motiv ei să se simtă membri ai națiunii respective. Toate acestea arată că dintre lucrurile discutate nici unul nu definește în mod decisiv și definitiv realitatea vieții națiunii. Autonomia politică nu definește în sine o națiune, ea poate trăi și fără aceasta, evident și fără autonomie economică se poate realiza o viață limitată, ca și o existență națională, însă grea și cu multe obstacole, mai mult, nici autonomia culturală nu va fi o garanție pentru existența națiunii, cu toate că lipsa acesteia îi va dauna cel mai mult. Toate acestea nici împreună, dar nici separat nu vor putea asigura existența unei națiuni.

Ce face atunci ca o națiune să fie națiune? Faptul că membrii unei națiuni adevărate recunosc imperativul primit pentru viața lor, rostuirea dată de Dumnezeu drept o poruncă a slujirii în cadrul colectivității naționale. Determinările exterioare ale existenței naționale, ca viața colectivității naționale în stat, legăturile lingvistice, în viața economică, cultură, artă și cele sociale, sunt recunoscute ca spații în care ei trebuie să-și desfășoare viața conform rostuirii, ca locuri de muncă, teritorii, posibilități sortite pentru realizarea misiunii date vieții omenești. Existența națională este deci privită ca un spațiu în cadrul căruia caracteristicile particulare și comune ale acestuia aparțin inevitabil chemării la care sunt sortiți membrii săi și care este menită să transforme viața lor într-o existență cu adevărat omenească, conștientă și providențială. Chiar dacă unele dintre caracteristici lipsesc, sunt limitate ori nu sunt bine formate, viața națiunii nu va fi încă periclitată. Pericolul extrem apare atunci când națiunea își pierde clarviziunea care leagă membrii ei de rostuirea lor eternă și care le cere să-și desfășoare misiunea vieții într-un cadru național.

Existența națională este așadar viața în care omul își poate descoperi și sluji propria misiune. O națiune poate supraviețui dacă este limitată viața sa politică, dacă este îngrădită economic, la fel și atunci când este împiedicată să-și desfășoare activitățile culturale, deși în aceste cazuri cu greu și cu multă trudă, însă într-un singur mod nu poate supraviețui: dacă membrii ei și-au pierdut conștiința rostuirii. Fără conștiința acestei misiuni, ca scop al existenței umane, fără acest devotament și cea mai mare națiune se destramă și se distruge, deoarece fără ea lupta ei politică este o luptă cu morile de vânt, cea economică va fi lupta intereselor dezbinatelor indivizilor și claselor sociale, iar cultura nu va fi altceva decât o repetare emfatică a sloganelor împrumutate de la alte națiuni. Cel ce-și asumă o astfel de conștiință a misiunii în cadrul unei națiuni va aparține acesteia cu toate deosebirile rasiale, cine însă nu, s-a rupt deja de națiune, oricât de strânse i-ar fi legăturile. Tocmai din aceste motive, apartenența la o națiune este o problemă de profesiune de credință. Cel ce mărturisește cu viața sa că vrea

să împlinescă poruncile fundamentale ale vieții, primite de la Dumnezeu, în mijlocul unei națiuni, având condițiile și misiunile ei, acela aparține națiunii. Internaționalismul care refuză acest lucru în mijlocul propriei națiuni trebuie respins, deoarece asemenea mentalitate este nu doar dăunătoare, dar și imorală, pentru că refuză împlinirea misiunii omenești. Sufletele care au rupt-o cu conștiința vocației sunt orfane, fără de țară, și tocmai de aceea dăunează colectivității umane, deoarece influența lor destramă comunitatea.

Așadar, pe cât este de important să vedem că existența națională devine cu adevărat viață prin imperativul slujirii rostuirii umane, tot atât de important este faptul că slujirea presupune existența acestui cadru exterior în viața comunității naționale. Ca să se împlinescă destinul slujirii, existența națională presupune viața în stat, munca în economie, cultură, știință, de fapt toate lucrurile, ca note exterioare ale existenței, prin care se desfășoară munca și viața națiunii. Pe cât este de clar faptul că ele încă nu formează realitatea internă a vieții naționale, tot atât de important e să știm că apartenența lor la realitatea exterioară a existenței naționale este necesară, iar desfășurarea muncii petrecute în ea include slujirea.

Se pune o problemă a cărei cunoaștere este necesară pentru a vedea clar legitățile vieții naționale. Omul își poate îndeplini rostuirea prin slujire în cadrul unor categorii ale colectivității în care trăiește, astfel și în cadrul categoriilor existenței naționale. Așadar conținutul, esența unei astfel de existențe nu-i altceva decât misiunea primită a omului, iar pentru îndeplinirea lor sunt necesare spațiile exterioare ale vieții naționale, cele economice, culturale etc. Relația dintre rostuire și realitate este de asemenea natură încât nu-i posibilă nici separarea, nici confundarea lor. În legătură cu ele se poate constata că aparțin unor lumi diferite, una lumii timpului și spațiului în care omul trăiește și lucrează, cealaltă lumii nemărginirii, pe care omul n-o poate modela, de unde doar primește misiunea sa. Această relație poate naște două confuzii. Prima se ivește odată cu separarea rostuirii de existență. În acest caz negăm realitatea uneia dintre ele, totodată rupându-ne de ea. Dacă negăm realitatea rostuirii, atunci națiunea va fi privită doar ca o premisă, a cărei realitate, valoare sunt hotărâte de acele determinări rasiale, economice, politice etc care formează mediul ei și în funcție de ele vom preciza originea și dreptul ei la existență. O astfel de concepție privează națiunea de caracterul ei colectiv, o pune în slujba unor scopuri ale timpului și intereselor și transformă vocația într-una dintre formele de realizare exterioară. Tot atât de greșită este și cealaltă concepție, care neagă premisele naționale, acea situație reală, acele determinări care formează caracterele exterioare ale vieții naționale, iar existența națională o deduc dintr-un ideal ce stă deasupra comunității. În mod necesar națiunea devine astfel o comunitate ideală care de fapt nu există în realitate, iar viața națională un stat platonician unde domină presiunea normelor ce nu corespund adevăratelor cerințe ale vieții.

Pe cât de greșită este însă separarea dublei realități a rostuirii și a premiseilor, la fel de greșit rezultat obținem dacă punem semnul egalității între ele. Și o astfel de confuzie duce la două rezultate. Pe de o parte duce la faptul că premisele ce definesc realitatea fizică a națiunii se vor defini ca realități eterne, imuabile, definitorii pentru conținutul vieții națiunii, adică transpun niște caractere imanente pe plan transcendental, astfel considerăm că premisele națiunii, notele sale existențiale sunt realități divine, eterne, le înzestrăm cu notele absolut eterne ale autorității divine. Pe de altă parte, putem concepe rostuirea divină, recunoscută ca legea internă, fundamentală a vieții națiunii, ca un fapt perfect realizabil în existența și condițiile externe ale ei, ca un conținut real confundabil cu formele și fenomenele vieții națiunii; în acest caz, identificăm rostuirea transcendentală divină cu notele imanente ale vieții națiunii și credem că ea încă în viața sa reală de acum posedă și reprezintă destinul primit și realizat de membrii ei prin slujire. Cele patru concepții trecute în revistă au existat aproape în toate timpurile și se regăsesc și printre opiniile contemporane, prima se identifică prin naturalism, a doua prin idealism, a treia și a patra prin diverse forme ale naționalismului modern.

Problema fundamentală a concepțiilor respective este faptul că ele nu țin cont de deosebirile, de contradicțiile care există între națiune ca existență, ca determinare în loc și timp, și între o rostuire, pentru care locul și timpul nu fac decât să ofere spațiul, forma și materia. Precum între rostuirea omenescă și premisele sale primordiale se observă o contradicție ireconciliabilă, tot așa se regăsește acest contrast și între existența exterioară a națiunii și acea menire pe care membrii națiunii trebuie s-o ducă la bun sfârșit. Precum în viața particulară a unui om, dacă acesta-și analizează cu simț de răspundere viața, va observa contradicția, va suferi și va căuta să evite ceea ce-l împiedică să-și recunoască și să-și împlinească rostuirea, tot la fel și în viața națiunii, a acelor națiuni care au ajuns la o oarecare conștiință, în sânul căreia membrii își caută rostuirea dată de Dumnezeu, există această luptă, această suferință. Orice om adevărat și serios observă cu chin și suferință ce fel de contradicții grave există în viața națiunii, greșeli, slăbiciuni, care se duc tot mai departe de scopul pe care-l recunoaște ca adevărata menire a ei și luptă mereu, slujește sacrificându-se pe sine pentru a duce mai aproape viața națiunii, prin premisele și situațiile externe date, de preainalta rostuire divină. Nu va putea să se rupă de națiunea sa, să-i întoarcă spatele, deoarece destinul său omenesc îl obligă la slujire în mijlocul ei, existența sa este tocmai viața națiunii, ar face de rușine și fără de rost vocația primită dacă n-ar accepta slujirea, însă nici nu poate idealiza și ascunde problemele, păcatele ei, deoarece astfel ar nega supremația și sfințenia rostuirii sale, ar renunța la statutul său de om. Astfel se scurge viața națiunii, în această permanentă contradicție, care nu poate fi rezolvată, eliminată, deoarece în ea se înglobează eterna tensiune a vieții umane.

3. Principiile vieții minoritare

Minoritatea națională, la fel ca în general viața națiunii, se sprijină și ea pe tensiunea existentă între cele două elemente: premisele și rostuirea. Viața minoritară devine posibilă în exterior la fel prin posibilitățile și determinările politice, economice și culturale ca teritorii și foruri de realizare, însă adevărata ei realitate, principiul care o face posibilă există tot datorită rostuirii, care își găsește terenul pentru misiunea sa de asemenea în aceste posibilități. În cazul ei ar fi la fel de periculos de a nega fie importanța existenței minoritare, fie cea a rostuirii ei, pe care membrii minorității o slujesc în acel cadru de existență. În concluzie, soarta minoritară în mare măsură depinde de conștiința vocației, de asumarea acelei porunci a vieții pe care membrii ei au cunoscut-o în general, privind întreaga națiune, și care trebuie să se conștientizeze. Aici e nevoie din nou să ne aducem aminte de ideea că soarta minoritară nu depinde de numărul indivizilor care o formează, nici de masa lor și nici de notele distinctive ale existenței ei, ci de o clară conștiință a rostuirii și asumarea ei. Fără ele nici cel mai larg cadru politic, nici cea mai strălucită situație economică sau cea mai animată viață culturală nu va putea întregi îndeajuns viața minorității, deoarece lipsește conținutul, care ar trebui să dirijeze toate aceste manifestări, lipsește esența, care de fapt reprezintă valorile existenței. Pe de altă parte, este adevărat că ele sunt spații și forme de manifestare necesare pentru minoritate spre a desăvârși valorile ei interne și a îndeplini propria rostuire.

Am văzut că existența reală a minorității este dată de relația sa ca națiune, ca existență națională, cu o altă națiune, și anume cu cea dominantă. Astfel, viața minoritară nu se definește prin anumite trăsături contrapuse altor națiuni, ci printr-o situație cu cerințe speciale față de colectivități, atât cele majoritare, cât și cele minoritare. Acest imperativ al situației, cerințele respective privesc atât majoritatea, cât și minoritatea ca forme ale comunității, adică în realitatea lor etică, ca și persoane obligate să-și recunoască și să-și îndeplinească rostuirea având responsabilitate față de alții, mergând pe calea slujirii. Este deosebit de necesară cunoașterea acestui fapt, deoarece legat de el apar toate problemele, neînțelegerile și greșelile prezentate mai înainte în general, privind comunitatea și formele ei, viața minoritară. Motivul și posibilitatea apariției lor trebuie căutate în faptul că în relațiile dintre minoritate și majoritate se poate ivi cu ușurință de ambele părți supraestimarea premiselor rostuirii, confundarea destinului cu existența. Când două tipuri de colectivitate de aceeași categorie se întâlnesc, fiecare vrea să se asigure față de celălalt, iar confruntarea lor naște patimi omenești atât de intense, încât dacă comunitatea respectivă nu le stăpânește, cu ușurință se transformă în ură, în încercări de nimicire a celuilalt.

În consecință, când discutăm de relațiile dintre o națiune minoritară și una majoritară nu trebuie să uităm că de fapt ne referim la comunități. Minoritatea nu va fi o grupare a indivizilor care încearcă să-și clarifice probleme-

le, să-și asigure posibilitățile de trai separat, pe propria lor răspundere și pe baza inițiativelor proprii. Nu va fi nici colectivitate juridică o societate a unor indivizi legați printr-un cadru juridic de anumite interese comune, care încearcă să-și asigure formele exterioare ale propriei existențe, ci va forma o comunitate națională, care tocmai prin faptul că este o comunitate poate fi gruparea unor indivizi cu o rostuire proprie, care doresc să-și împlinească rostuirea prin slujire, împreună cu ceilalți, în cadrul unei existențe naționale, grupare care cu toate particularitățile sale are un fundament comun cu cealaltă, cu majoritatea: faptul că și majoritatea are o asemenea rostuire, o misiune primită de la Dumnezeu, și membrii ei au o responsabilitate față de comunitatea lor de care nu se pot debarasa altfel, decât cu riscul negării și distrugerii propriei existențe.

După cum am văzut, între om și rostuirea sa există o contradicție ce nu poate fi negată sau eliminată, ea apare de asemenea în viața națiunii și acolo naște eternul antagonism dintre premise și rostuire, îl întâlnim din nou în relația dintre minoritate și majoritate, unde se manifestă prin încercarea de a forța cele două colectivități pe de o parte să-și nege vocația, pe de altă parte să o priveze pe cealaltă de rostuirea recunoscută, încercând s-o nimicească, deoarece o consideră periculoasă pentru propria sa existență. La fel ca în cazurile precedente, motivul este același: voința proprie a omului, egoismul omenesc care opune propria afirmare – idiferent că ar fi succesul particular sau cel al unor forme colective, acelei rostuirii pe care a primit-o ca scop al vieții. Orice încercare a tipurilor de comunitate de a se elimina reciproc în vederea propriei afirmări provine din nerecunoașterea propriei rostuirii, a negării sale, și duce mai repede sau mai târziu la autodistrugere.

La o privire superficială s-ar părea că asigurarea existenței națiunii majoritare ar cere nimicirea comunității minoritare din sânul ei, plecând de la ideea că și colectivitatea minoritară încearcă o faptă asemănătoare. Această atitudine, precum se observă în întreaga lume, nu duce la o pașnică colaborare, ci la lupta în care valorile sunt reciproc minimalizate și se dorește distrugerea lor. În comportamentul majorității față de minoritate se poate urma principiul că prima ar asigura celei de-a doua spațiul vital necesar datorită înțelepciunii statului, a considerentelor politice, ori motivul colaborării poate fi aprecierea economică a celuilalt, acel câștig de care beneficiază statul în urma unor membri valoroși, muncitori, sau relația, pacea dintre cele două comunități naționale se poate baza pe motive culturale. Oricât de frumoase, înălțătoare ar fi aceste idei, adevărata situație dintre colectivități nu poate fi rezolvată cu ajutorul lor. Toate se referă la condițiile exterioare ale comunităților și în orice moment pot fi sortite eșecului. Între minoritate și majoritate se va stabili o legătură profundă, existențială doar atunci când fiecare, acceptând propria rostuire, va dori slujirea acesteia în propria sa sferă. Cu cât fiecare se va aprofunda mai mult în împlinirea acestei rostuirii, cu cât se va dedica mai mult acesteia având notele sale distincte și premisele proprii, cu atât se vor apropia mai mult. Cel mai elocvent exemplu este faptul că duș-

mânia și contradicțiile dintre anumite biserici sunt cu atât mai mari cu cât pălăvrăgesc mai mult despre probleme superficiale propagandiștii partinitori, fariseii neinformați ce cunosc doar pe dinafară adevărata față a bisericii, însă reprezentanții și membrii diferitelor culte se regăsesc cu atât mai mult cu cât fiecare coboară mai adânc, până la izvoarele crezului său, sprijinindu-se pe acel fundament divin pe care s-a construit biserica sa. La fel și contradicțiile dintre națiuni sunt cu atât mai mari cu cât se îndepărtează de problemele de bază ce formează fundamentul existenței umane, astfel și al existenței naționale, și sunt cu atât mai mici cu cât perseverează și se adâncesc în căutarea și împlinirea acelor misiuni care le-au fost sortite.

Viața minoritară are așadar un singur principiu de bază, și anume acela ca mereu să aibă în vedere această rostuire care i s-a dat, națiunea trebuie să formeze cadrul, spațiul care se pune în slujba acestei meniri, împlinite în comuniune cu ceilalți. Slujirea are valoare identică pentru toate națiunile. Nici una nu se poate considera mai presus de cealaltă, nici una nu o poate priva pe cealaltă de prețuirea slujirii, deoarece orice sacrificiu de sine devine valoros nu prin condițiile sale exterioare, ci prin rostuirea divină. Dacă această conștiință s-a stins în mijlocul națiunii, toată existența ei își pierde esența și misiunea sa se destramă. Astfel, națiunile au obligația nu doar să-și prețuiască reciproc slujirea, ci să se ajute în profunzimea ei, ca acest sacrificiu să se facă cu adevărat simț de răspundere. Precum nu există pericol mai mare ce poate amenința o națiune ca indivizii care își schimbă conștiința vocației pe egoism și astfel diminuează activitatea celorlalți, tot așa – referitor la conviețuire – o națiune nu-și poate periclita mai mult existența ca atunci când pierzându-și conștiința rostuirii, îi corupe, demoralizează și-i distruge – susținând în mod tracasant propria existență exterioară prin egoism – pe cei care doresc să rămână pe culmile unei vieți etice. Acești indivizi sunt un pericol pentru cei din jur, deoarece îi contaminatează cu virusul iresponsabilității și imoralității. Înțelegerea și legăturile dintre națiuni este fondată și susținută de comuna conștiință a rostuirii, pe care fiecare o împlinește slujind după propriile criterii și limite, ajutându-l totodată pe celălalt.

Poate așadar o minoritate să ducă o viață națională într-un stat majoritar? Doar dacă va concepe acel stat ca locul slujirii, unde ea împreună cu celelalte națiuni va sluji în funcție de propria existență pentru a realiza rostuirea dată de Dumnezeu. Da, dacă statul și celelalte naționalități vor crede despre minoritatea respectivă și despre ele însele că formează o comunitate care cu darurile primite de la Dumnezeu și în colaborare cu celelalte națiuni împlinesc o măreață misiune. Statul nu este ringul unde concurează națiunile, nici nu trebuie să fie mijlocul de asuprire a celorlalți, ci forul care necesită conlucrarea fiecărei națiuni pentru a asigura ordinea și bunăstarea care va oferi cadrul slujirii comune a națiunilor. Diferitele aptitudini și posibilități culturale, economice, politice ale națiunilor sunt spații caracteristice, care colaborează pentru îndeplinirea misiunii, obligatorie pentru orice națiune sprijinită pe un fundament al vieții etice.

4. Viața minoritară ca misiune

a) Acum trebuie să căutăm ce fel de obligații și posibilități există privind comportamentul minorității în funcție de concepția etică creștină creionată mai înainte. Aceste reguli nu obligă doar minoritatea ca o colectivitate, ci orice individ care-și desfășoară viața în cercul său ca membru al minorității. Nu putem fi de acord cu o modalitate separată de tratare a comunității și a indivizilor minoritari, de parcă pe unii i-ar lega mai mult anumite norme decât pe alții. Această afirmație rezultă direct din ideea discutată că minoritatea nu este doar mulțimea indivizilor, nici vreun cadru juridic format de o putere din afară, ci o comunitate a cărei membri, cu aptitudini speciale, au misiunea să-și împlinescă rostuirea dată de Dumnezeu, folosindu-se de caracterele lor distinctive acolo unde trăiesc. Din toate acestea rezultă că dacă membrii unei minorități nu-și îndeplinesc rostuirea legată de aptitudinile lor, se rup de comunitate, o neagă pe aceasta; și rezultă mai departe că atitudinea colectivității nu depinde de ideile unora, în acest caz nu se cunosc conducători, animatori suverani, comportamentul ei va oglindi exact trăirea vocației divine, aplicarea ei la viața particulară. Munca celor ce posedă puterea sau a reprezentanților lor va fi doar atunci valoroasă și eficientă când ei nu propriile dorințe își vor împlini, ci când exercitarea puterii va corespunde concepției conștiente a întregii comunități și se va baza pe ea. De aceea este atât de importantă pentru comunitate educația. Problema existenței minoritare depinde de măsura în care fiecare membru al unei minorități este conștient de vocația pe care trebuie s-o cunoască și să și-o asume, de faptul dacă recunoaște sau nu premisele, existența în care este dator a sluji această rostuire.

Deoarece fundamentul vieții minoritare este format de o misiune dată de voința divină și ea trebuie împlinită printr-un mod de viață, pe care-l numim minoritar și ale cărui aspecte constituie viața politică, economică, culturală, socială etc, minoritatea are datoria de a îngriji și ocroti această existență, de a lucra la ea cu toată priceperea sa. Nu are voie să uite că are o viață rostuită de Dumnezeu, membrii săi au o misiune care nu poate fi abandonată. Este adevărat că au primit-o în viața lor particulară, dar nu o pot împlini decât în cadrul unei colectivități. Un astfel de destin cere de la fiecare individ ca întreaga lui viață să fie pusă obligatoriu sub autoritatea lui Dumnezeu. O astfel de realizare a vieții omenești, supunerea ei preceptelor divine, încercarea de a ajunge la un echilibru interior față de ele, străduința de a învinge orice formă de egoism individual sau social, lupta împotriva păcatelor care amenință sau afectează existența individuală ori colectivă, perceperea și impunerea sublimei responsabilități al cărei principiu nu constă în măreția față de alții, ci impune smerita supunere în fața voinței lui Dumnezeu, slujirea și practicarea fără prefăcătorie a iubirii față de alții și față de toată lumea, autodisciplina fără de compromis aplicată și în comunitatea în care trăim, o continuă căutare în ceea ce ne privește a sensurilor rostuirii în condițiile date nouă, toate acestea dau miezul aplicării privind misiunea primită și astfel a

realizării existenței minoritare. Se vede că ea va fi de fapt pentru fiecare viață și comunitate aceeași, deoarece tocmai o asemenea misiune realizează legăturile existente între colectivități, doar modul de viață dedicat slujirii va fi diferit. Împlinirea ei umple existența minoritară de conținutul fără de care nu poate trăi, sau viața ei s-ar consuma în susținerea inutilă a formei, a condițiilor exterioare, ar deveni etalarea lor lipsită de sens. Existența minoritară fără imperativul divin nu-i altceva decât o cochilie goală în care doar grație rostuirii se poate cuibări realitatea vie.

Destinul respectiv nu se poate însă realiza decât prin această existență. Oricât de universal ar fi conținutul vocației, oricât de comun ar deveni cu aspirațiile tuturor națiunilor, ea devine particulară, concretă doar atunci când capătă forme legate de modul de viață al unei existențe minoritare. Așa cum pentru fiecare viață particulară imperativul divin are același sens, totuși în fiecare existență va naște altfel de înfăptuiri, nu se poate nici copia, nici imita modul de a-l realiza, deoarece împlinirea sa ar fi astfel întinată, falsificată, la fel toate națiunile, deci și minoritatea, vor trebui să ducă la bun sfârșit destinul lor în cadrul propriilor forme de existență, fără să-l confunde, egaleze ori să-l schimbe cu acest mod de a exista. A doua datorie, așadar, a minorității este atașamentul la respectivele forme, la anumite note distinctiv din viața politică, economică, științifică, culturală, socială etc a națiunii. În acest spațiu trebuie să-și îplinească soarta. Ele nu sunt forme ce există doar pentru sine, fără ele ar lipsi cadrul în care se poate desfășura existența la cel mai înalt nivel a minorității. Totodată trebuie dezvoltate, e nevoie de asigurarea spațiului în care să progreseze liber și pașnic, înfăptui din ce în ce mai mult împlinirea destinului minoritar. Mare pericol și greutate reprezintă pentru o minoritate, dacă este privată de aceste posibilități exterioare, dacă din vreun motiv nu-și poate dezvolta viața sub un aspect sau altul, iar un pericol și mai mare se ivește atunci când există posibilitățile respective, însă una sau chiar mai multe dintre ele devin scop în sine, privând națiunea de revelația adevăratei sale vocații. Din partea majorității de asemenea este nevoie să se asigure posibilitățile necesare, deoarece astfel ea va ocroti minoritatea, care nu va mai căuta posibilități de afirmare dăunătoare, posibilități care ar separa minoritatea de supremul ei obiectiv.

b) Pe baza celor spuse putem stabili care va trebui să fie relația corectă a minorității față de statul în care trăiește. După ce am văzut că modul de viață al minorității se leagă de împlinirea unui imperativ divin, și anume slujirea pomenită de sentimentul iubirii, va trebui să definim relația sa cu statul tot pe baza moralei creștine. Referitor la această concepție sunt valabile două constatări. Prima afirmă că statul și orice putere superioară există din voința lui Dumnezeu și nu de la sine, iar supunerea față de autorități este rezultatul ascultării de Dumnezeu, pentru că cine se opune autorităților de fapt se împotrivesc lui Dumnezeu. Conform acestei idei, autoritatea are rolul de a împiedica acțiunile răului și astfel supunerea față de ea nu rezultă doar din constrângere, din frică, ci este împlinirea cu inima deschisă a poruncilor

care au ca scop asigurarea ordinii. A doua constatare se apropie și mai mult de problema existenței minoritare. O putem citi sub forma poruncilor adreseate evreilor duși prizonieri în Babilon. Li se cere ca în locul unde s-au stabilit să construiască case și să locuiască în ele, să-și facă grădini și să mănânce roadele lor, să se căsătorească din mijlocul poporului lor și să aibă copii și nepoți, să contribuie la bunăstarea orașului care i-a înrobii, să se roage pentru acel oraș, deoarece bunăstarea acestuia este strâns legată de propria lor bunăstare, pentru că Dumnezeu i-a trimis în acel oraș.

Cele două constatări regleză atât atitudinea statului față de minoritate, cât și cea a minorității față de stat. În primul rând se stabilește faptul că puterea statală nu există de la sine, ci din voința lui Dumnezeu. Concepția creștină nu cunoaște comunitate care ar exista de la sine. Deasupra suveranității statale, ca fapt ce o face posibilă este suveranitatea lui Dumnezeu. Toate acestea înseamnă că în concepția creștină se respinge orice spirit de revoltă, orice tendință de dezbinare, oricare încercare de a periclita siguranța în stat. Așadar, pe această latură a vieții minoritare una din legile aplicate este supunerea față de orânduirea existentă, evitarea cu orice preț a anarhiei, care face posibilă eliberarea forțelor răului omenesc și răspândirea puterii sale. Respectiva supunere nu izvorăște din frică sau constrângere, nu-i impusă de puterea statală, ci este voluntară, înseamnă subordonarea față de legile lui Dumnezeu, care a creat această putere civilă de stat și vrea să ocrotească omul prin ea. Pe de altă parte, aceleași principii sunt valabile și pentru stat, prin a-i impune să-și facă activitatea conform voinței divine, să-și exercite puterea conștientizând responsabilitatea cu care este dator, obligându-l să vegheze asupra ordinii, a apărării cetățenilor, a asigurării relațiilor pașnice dintre ei. Puterea statală nu există pentru cei buni, ci pentru cei răi, ea nu a fost creată pentru a asupri, ci pentru a împiedica răspândirea răului. Statul care neglijează supremația divină, cel care se crede independent de această voință și uită că menirea sa este păstrarea ordinii și nu dominarea unor suflete este tot atât de vinovat ca și cel care îi lasă pe cetățeni pradă anarhiei.

Totodată, rolul atribuit minorității în stat nu este unul pasiv, nu-i rolul tăcut al supunerii, ci manifestarea activă a obligațiilor. Statul nu înseamnă doar legăturile impuse popoarelor, indivizilor, el este cadrul în care se desfășoară munca colectivă a națiunilor, a membrilor care-l alcătuiesc; altfel spus, statul este orânduirea slujirii. Statul însuși are nevoie ca cei ce-i aparțin să ia parte la activitatea sa de slujire, așa cum e nevoie ca nici indivizii, la rândul lor să nu refuze această slujire. Statul este dator de a se strădui să includă pe fiecare cetățean în activitatea statală, în cadrul comunității căreia îi aparține, deoarece masele lipsite de activitate, care nu sunt capabile să muncească, ori colectivitățile care refuză slujirea reprezintă pericol pentru întregul stat, tot așa și comunitățile vor trebui să ia parte la activitatea în stat, pentru că aici vor găsi cadrul adecvat pentru îndeplinirea și realizarea misiunilor lor specifice prin comunitatea în dragoste, împreună cu celelalte colectivități. Nici statul nu poate să se debaraseze de responsabilitatea față de nici un cetățean de-al său,

responsabilitate care provine tocmai din faptul că se bazează pe legile lui Dumnezeu și are o datorie față de El, nici un individ sau colectiv nu poate renunța la datoria sa față de stat, la partea sa activă din munca în stat, la îndreptarea atenției puterii prin munca sa la rolul lui inițial, ajutând la îndeplinirea acestei meniri, deoarece responsabilitatea provine din faptul că statul este ordinea slujirii, necesitând aportul fiecăruia. Din această idee provine principiul unui tratament, al unei libertăți și îndatoriri egale față de cetățeni și colectivități. Membrii comunităților din stat se leagă strâns de viața și destinul statului, precum am văzut citind poruncile date evreilor: bunăstarea aceluia oraș înseamnă bunăstarea noastră; aici se înțelege nu doar o bunăstare materială, dar și comunitate prin misiunile primite.

În sfârșit, același citat merge mai departe, indicând celor cărora li se adresează că sunt datori a privi soarta statului nu doar pe dinafară, ci efectiv să ia parte la viața sa, să-l susțină cu tot sufletul. Susținerea în cazul citat nu înseamnă că ar fi existat o oarecare legătură sufletească între evrei și puterea babiloniană, ci faptul că evreii trebuiau să conceapă apartenența lor la statul babilonian ca un imperativ divin existent în afara și deasupra lor și care în respectivul mod puteau să-și imagineze viața, să-și împlinească soarta. De aici se vede principiul etic al vieții minoritare: care este rolul minorității în cadrul unei existențe majoritare, ce poate da ea majorității și invers? Care este idealul realizabil prin astfel de legături dintre națiuni?

A treia problemă așadar, pe care trebuie s-o căutăm în misiunea vieții minoritare, este ce înseamnă existența minoritară ca soartă, obligație și posibilitate, ce poate câștiga minoritatea și majoritatea deopotrivă, îmbogățindu-se reciproc, privind relația lor în oglinda considerentelor eticii creștine?

c) Faptul că viața minoritară trebuie privită ca un destin, înseamnă că este un mod de existență la care națiunea a ajuns nu datorită circumstanțelor externe, ci prin voința lui Dumnezeu. Orice soartă trebuie asumată nu prin constrângere, ci ca o situație în care în condițiile vieții exterioare se dezvoltă forțele unei existențe interne. Întrebarea nu este care au fost condițiile care au hotărât situația existentă a minorității, ci cum trebuie să reziste în condițiile date. Atât iluziile fanteziste, cât și tăcuta și nerodnica mâhnire este periculoasă, deoarece împiedică asumarea unei responsabilități față de soartă, care face posibilă realizarea și împlinirea misiunii. La fel ca pentru individ, și pentru minoritate adevărata viață începe atunci când acceptă situația dată acolo și atunci, oricât de dificilă ar fi ea, când de voie și în mod conștient acceptă să se supună în această situație destinului și renunță la orice gând care l-ar putea împiedica în acceptarea și împlinirea menirii sale. O asemenea asumare a sorții înseamnă luptă împotriva ispitei de a respinge rostuirea, de a scăpa de ea în vederea propriei împliniri, luptă dusă precum am văzut pe toată linia.

Același imperativ care se adresează minorității, legat de asumarea destinului, apare pentru majoritate ca o încredințare. Minoritatea este încredințată națiunii majoritare care deține puterea, și la această responsabilitate nu

poate renunța, la fel cum nici minoritatea nu se poate sustrage de la asumarea sortii sale. Comunitățile care sunt sortite a exista unele lângă altele sau deasupra altora sunt încredințate unele altora, răspund unele pentru altele, sunt menite a se ajuta reciproc în împlinirea misiunii lor specifice. Pe cât de ferm afirmăm tot ce este obligatoriu pentru minoritate, tot atât de hotărât trebuie să știe și majoritatea că răspunde pentru felul în care această comunitate aflată sub judecata, puterea, conducerea sa va beneficia de posibilitățile care sunt necesare pentru progresul și creșterea ei în slujire. Încredințarea nu se bazează pe prescripții juridice, nici pe interese ori pe considerente politice, ci pe imperativul moral suprem pe care nici un fel de hotărâre omească nu-l poate anula sau întări.

Viața minoritară însă este mai mult decât asumarea destinului, mai mult decât tăcuta acceptare a situației date, ea se prezintă ca obligație. Situația dată servește pentru ca minoritatea să-și desfășoare în cadrul ei valorile, să înfăptuiască slujirea prin dragoste în condițiile respective, unul față de altul și față de cei în mijlocul cărora trăiește, aici să-și înțeleagă și să-și împlinească menirea. O astfel de obligativitate atrage după sine un mod de existență specific, diferit de felul de a trăi al celor cu particularități naționale și menire asemănătoare, dar un mod de trai diferit. Vocația este aceeași, premisele sunt la fel cu ale celor ce aparțin în alte condiții aceleiași națiuni, existând ca națiune majoritară, diferă însă condițiile de trai. Astfel se naște specificitatea care îi deosebește de ceilalți indivizi aparținând aceleiași națiuni. Diferențele sunt doar formale atâta timp cât minoritatea încă nu și-a negat menirea și aptitudinile sale. Viața minoritară ca obligativitate se referă deci la trei lucruri. În primul rând la obligația de a fi cât mai conștientă de menirea pe care o are împreună cu toate celelalte națiuni în împlinirea scopului universal al vieții omenești. Ea trebuie să ajungă la situația în care să fie conștientă de vocația ei, să-și pună toată priceperea în slujba propriilor convingeri. A doua obligație constă în exprimarea, conștientizarea și dezvoltarea aptitudinilor de care dispune și care sunt indispensabile în realizarea slujirii. Existența pe care o trăiește o separă prin unele particularități definitorii de națiunea majoritară, diferența însă totodată deschide perspectivele slujirii comune în cadrul aceluiași stat. Cu cât dezvoltă mai mult particularitățile, cu atât își împlinește mai mult vocația, cu atât mai mult va sluji statul căruia îi aparține. A treia obligație este să se folosească de situația în care trăiește în relația sa cu majoritatea. Trebuie să conlucreze cu cei cu care conviețuiește, în locul în care se află, pentru a împlini misiunea primită. Această a treia notă caracteristică a minorității colorează paleta existenței sale și o deosebește de membrii unor comunități naționale care aparțin aceleiași națiuni, dar trăiesc viața lor majoritară. Diferențele însă nu fac decât să înmulțească culorile paletei care leagă membrii și comunitățile aceleiași națiuni aflați în condiții de trai diferite. Această poziție deosebită în care se află minoritatea va fi legătura spre majoritate și face posibilă cooperarea.

Această poruncă constă și pentru majoritate în două tipuri de sarcini. Primul este respectul privind particularitățile fundamentale ale minorității referitoare la existența sa, la mersul vieții sale, al doilea înseamnă să-i asigure participarea la activitatea comună conform propriilor aptitudini și caracteristici.

În sfârșit, porunca vieții minoritare deschide perspectiva posibilităților existente în viața sa. Altfel spus, viața minoritară trebuie privită ca existența unor noi posibilități primite de națiune odată cu condițiile sale date. În orice situație poate fi concepută o asemenea cale a posibilităților, evident doar împreună cu obligațiile aferente. Minoritatea trebuie să recunoască aceste posibilități. Trebuie căutate în cadrul unui mod de viață minoritar acele posibilități prin care se afirmă mai mult propriile forțe, un grad mai mare de disciplină, precum și șansa de a asigura unitatea membrilor săi, dizolvarea contradicțiilor, estomparea acelor diferențe care separă un om de altul și o mai bună conștientizare. Cum poate minoritatea să fie un exemplu demn de urmat în problemele pe care le consideră greșite la alții, cum se poate deschide o perspectivă spre alte lucruri decât cele pe care le trăiește acum, în ce fel poate deveni mai smerită, mai fidelă și înainte de toate mai legată de acea rostuire a cărei împlinire este adesea încețosată în ochii majorității de lupta cu problemele vieții de zi cu zi. Pentru minoritate există mult mai multe posibilități de a trăi o astfel de viață internă, adâncită, de a arăta celorlalți cum se pot întâlni cei care slujesc conform imperativului divin, care în cadrul aceluiași stat sunt meniți să trăiască, având aptitudini diferite dar aceeași rostuire, într-o comunitate de iubire. Expunerile de față sunt mult prea scurte pentru a explica în detalii ceea ce am putea înțelege prin etica minoritară. Nici nu sunt noutăți, mai degrabă o mică sinteză și poate fundamentarea celor în mare parte spuse și de mulți alții până acum. Sintetizarea lor a avut ca scop căutarea căii prescrise de concepția creștină pentru colectivități, care referitor la relația minorității și majorității nu e doar o fantezie idealistă, nici vreun plan ireal. Doar astfel poate împlini atât una cât și cealaltă vocația sa și doar această cale este cea adevărată pentru ele. Valabilitatea imperativului divin nu poate fi schimbată nici de faptul că unii resping această idee, obligativitatea sa rămâne valabilă pentru cei care au recunoscut-o. Pe acest fundament etic trebuie concepută și așezată activitatea educativă a vieții minoritare.

Principiile fundamentale ale eticii vieții minoritare formează baza pedagogiei vieții minoritare. Am văzut că existența minoritară este un mod de viață, cu legitățile sale, iar respectivele legi reglează viața minorității. Sarcinile educației constau în a face cunoscute legile, să le conștientizeze și să pregătească pe baza lor mersul vieții. În acest sens, educația nu reprezintă doar activitatea care îi asigură tinerei generații cunoștințele necesare, ori formează deprinderea de a respecta anumite norme de existență, ci străduința întregii comunități de a se realiza pe sine precum și scopul recu-

noscut, de a direcționa întreaga sa viață întru supunerea față de acest scop. Astfel, munca educativă devine pe de o parte activitatea întregii colectivități, pe de altă parte o transformare personală prin autoeducația colectivului. După cum am văzut, miezul problemei în existența minorității constă în felul în care aceasta acceptă și se obligă să-și împlinească rostuirea prin slujire în lume; am văzut și că acest destin se leagă de un imperativ de fapt străin față de comunitate, contradictoriu, dar care o obligă. În felul acesta, și educația minoritară are două laturi. Prima se referă la scopul educativ din viața minoritară, a doua la felul în care se organizează, se dezvoltă munca educativă. Totodată, trebuie să se țină cont de capacitatea de autoeducație a comunității minoritare.

1. Scopul educației minoritare

a) Scopul educației este întotdeauna universal, ceea ce înseamnă că în orice situație cerințele sunt aceleași. Conținutul rostuirii umane nu se leagă de epoci, împrejurări, relații și posibilități, și tocmai acest fapt asigură puterea, importanța și măreția sa. Însă scopul universal, care surprinde viața și realitatea umană în esența și rădăcinile ei, își va modifica întotdeauna modul său de manifestare în funcție de existența, împrejurările, situațiile date. Spațiul în care trebuie să se realizeze scopul educației, să se recunoască rostuirea omului este întotdeauna cel pe care omul îl ocupă, imperativul asupra timpului și spațiului este primit mereu legat de timp și spațiu. Acest lucru ne arată cât de clară trebuie să fie pentru noi profunda și ireductibila contradicție ce există între om și scopul educativ, că educația de fapt este lupta ca această misiune independentă și măreață să nu devină nici iluzie inertă și goală, nici compromis adaptat la problemele vieții de zi cu zi. Tipul de educație care nu ține cont de această contradicție, sau încearcă s-o minimalizeze, comite două greșeli: ori educă în spiritul iluziilor, rupt de realitate, fixând scopuri nefirești generației care va deveni blazată, insensibilă la misiunile date de situație, spațiu și timp, ori, rupând realitatea de adevăratul ei sens, încearcă să educe în așa fel încât obiectivul cel mai măreț al generației respective să fie slujirea în scopuri imediate, supunerea la condiții, neobservând decât ziua pe care tocmai o trăiește. În viața minoritară prima greșală o constituie educația care nu se poate identifica cu viața zilnică, cu cerințele și obiectivele reale, ci rămâne pe tărâmul iluziilor, oferă doar generalități, oricât de adevărate și mărețe ar fi ele, a doua constă în faptul că educația se mulțumește să ofere pentru existența minoritară imperative cazuistice și indicații referitoare la viața cotidiană, dar nu încearcă să facă cunoscut spiritul care îndrumă în acest sens.

Educația, mai ales cea minoritară, luptă încontinuu cu tensiunea dintre universalitatea obiectivului său și obligativitatea legată de spațiu și timp, deoarece munca educativă nu este altceva decât asumarea contradicției, trăi-

rea ei și pregătirea neîncetată pentru a înfrunta ceea ce înseamnă ea în viața individului și a comunității. A ști că deasupra noastră, în relația cu o altă comunitate națională, există un imperativ obligatoriu pentru toți, care trebuie împlinit, a conștientiza caracterul său necondiționat și inevitabil, a înțelege că existența umană doar prin el capătă conținut, doar respectând aceste cerințe devine viața noastră adevărată viață, ceea ce necesită angajarea întregii noastre ființe și totuși a pricepe că împlinirea unei astfel de sorți, pe lângă contradicțiile existente în propria noastră persoană, întâmpină și în viața comunității obstacole pe care nu le putem depăși, a vedea cum slujirea este împiedicată nu doar de condițiile exterioare, nu de puterea dominantă a altor colectivități, ci de aceeași contradicție ce există în noi și în ceilalți deopotrivă – și cu toate acestea a persista în împlinirea misiunii, deoarece nu noi am stabilit-o și nici n-o putem anula, a ne asuma greutățile chiar dacă nu sperăm să le rezolvăm vreodată: iată ce înseamnă scopul educației minoritare. A trăi în lumea contradicțiilor și tensiunilor, a aprecia clar obstacolele pe care le cauzează când minoritatea, când majoritatea, în realitate însă se nasc datorită contradicției care există între împlinirea rostuirii și natura umană, a le concepe ca dificultăți a căror origine se află în noi, a lupta împotriva lor dezaproband în primul rând propriul nostru eu opozant, care refuză obligațiile și dorește cu ardoare realizarea egoistă de sine, a lupta conștient pentru slujire, împotriva spiritului care o împiedică: iată esența educației minoritare.

Munca educativă are așadar scopul de a îndruma minoritatea spre un mod de viață care asigură realizarea rostuirii sale, slujirea alături de o altă comunitate, lupta contra ispitelor care îndeamnă la negarea vocației.

b) Din toate acestea se dezvoltă caracteristicile care au importanță în educația minoritară. Deoarece existența minoritară nu este doar o viață așezată alături de o altă comunitate – de cea majoritară – sau contra ei, ci împreună cu ea slujește unor cerințe divine și pentru că ispita permanentă pentru amândouă este să se rupă una de cealaltă, fiecare încercând să-și trăiască viața separat, ceea ce trebuie aici realizat, în primul rând, atât prin educația majorității, cât și prin cea a minorității, este înțelegerea și prețuirea celuilalt, respectul față de cealaltă parte, înzestrată cu misiuni și calități specifice, având propria ei autonomie și valoare în cadrul comunității de slujire. Rolul educației este de a arăta cum trebuie înnodat firul relațiilor nu prin interesele stabilite de condițiile exterioare, întâmplătoare, ci în spiritul slujirii comune. Alături de toate acestea trebuie sprijinite valorile spirituale și intelectuale determinate ale vieții minoritare, ele trebuie cunoscute în primul rând de comunitatea minoritară în cauză, iar apoi să se facă știute și de cei cu care ea conviețuiește. Prin ele se face cunoscută realitatea spirituală ce definește modul de viață al minorității și în care ea are rostul împlinirii propriului destin. Valorile și specificitățile devin hotărâtoare cu adevărat când se transformă în mijloace de realizare a misiunii primite, când vor deveni factori purtători și formatori ai preceptelor primite de națiune. Minoritatea trebuie să se autoeduce în spiritul supunerii, trebuie să con-

știentizeze că existența ei este legată de vocația slujirii, care-i dirijează întreaga viață, iar rolul primit nu se împlinește decât dedicându-se cu totul. Atât minoritatea, cât și majoritatea vor urmări ca toți fiii săi să dobândească prin educație smerenia care-i va ajuta să înțeleagă că viața lor nu este un scop în sine, ci este dedicată acestei misiuni. Astfel va crește o generație cu gândire mai deschisă, care nu se va mai dedica cu ușurință în spirit și fapte unor scopuri și lozinci lipsite de conținut, care va încerca să-și organizeze viața după principiile cele mai înalte, care chiar dacă va simți că acest lucru este aproape imposibil datorită obstacolelor din afară și din interior, în prealabil discutate, nu va înceta să perceapă în același timp forța coercitivă și obligatorie a acestora. În sfârșit, o altă specificitate a educației minoritare este încercarea de a crea o comunitate sufletească, interioară printre membrii ei, ceea ce nu va consta doar în soarta și misiunile comune, ci va fi comunitatea în asumarea unui rol care ne obligă deopotrivă, la fel pe mine ca pe ceilalți, deoarece aparținem unii altora prin modul de viață minoritar pe care îl ducem. Nu după interese și simpatii individuale trebuie deci să ne judecăm și să conlucrăm, ci știind că toți suntem chemați la aceeași slujire. Astfel putem dobândi prin educație adevărata solidaritate și iubire printre membrii minorității, fără să avem sentimente dușmănoase față de alții, oricine cu aceste principii va putea deveni un individ valoros pentru viața minoritară.

Iată cum putem învinge ispitele care ar putea apărea în cadrul educației minoritare. Una dintre ele ar fi aceea ca minoritatea să-și educe membrii ei, făcându-i conștienți de valoarea lor diminuată, de parcă starea de minoritar i-ar transforma pe cei care trăiesc astfel în niște indivizi fără prea multă valoare, inferiori celorlalți. Dacă educația va răspunde acestor ispite, sufletele vor fi private de dorința de a munci, vor fi reduse la inactivitate sau distrugere, va pieri buna lor dispoziție și în locul ei va apărea decepția, iar greutățile vieții ar putea fi percepute ca factori care anulează rostuirea, nimicesc specifica misiune a slujirii printre celelalte popoare. A doua ispită este cea a umilinței, a infidelității față de propriul eu, al cărei pericol este că se pierde percepția imperativului specific al vieții personale, iar odată cu renunțarea la el se vor pierde nu doar aptitudinile particulare, dar va fi compromisă chiar și misiunea obligatorie a altor popoare legată de locul respectiv. În sfârșit, a treia ispită este inversul acesteia, o totală ruptură de ideea conviețuirii cu alții, adoptarea unei autonomii false, de fapt atingerea unui propriu și egoist obiectiv care face imposibilă slujirea comună a popoarelor în acel loc. Toate cele trei ispite nu pot fi evitate decât atunci când educația ține cont în mod hotărât și strict de faptul că scopul ei nu este afirmarea, formarea unui comportament vremelnice, a unor maniere care ar putea fi doar în anumite situații urmate, dimpotrivă, toate acestea nu sunt decât urmările faptului că minoritatea este conștientă de conținutul rostuirii sale.

c) Următoarea problemă este felul în care conținutul acestei rostuirii se exprimă în educația minoritară. În general putem deosebi trei mari aspecte

ale materiei educative. Primul întrunește lucrurile referitoare la om, al doilea relațiile lui cu ceilalți, al treilea se referă la cunoașterea lumii înconjurătoare.

Privind primul aspect, trebuie reținut faptul că educația minoritară prezintă viața sub forma unei slujiri pe care omul o realizează în supunere față de propria rostuire. Minoritatea își educă membrii în spiritul ideii că nu este tot una cum trăiesc, ce fel de concepție au despre munca și vocația lor, ci au anumite obligații, depind de misiunea primită. Astfel devine necesar ca propriile valori spirituale să nu le mai considere ale lor, ci doar mijloace prin care se poate sluji, să se îngrijească de întărirea și progresul lor, propriile bunuri materiale să fie și ele considerate mijloace în folosul comunității, din sporirea lor să nu rezulte îmbogățirea proprie a individului, ci să se caute servirea celor mai înalte scopuri ale colectivității. Progresul cultural, și anume progresul în adevărata cultură, cea spirituală, viața imaculată, elevată, autodisciplina severă, manifestarea cât mai multilaterală a talentelor, fidelitatea față de munca făcută, toate acestea servesc împlinirea unei misiuni în viața fiecăruia. Va trebui să reziste ispitelor care apar mereu în viața omului din rândul unei minorități, să lupte împotriva oricărei situații nedemne, să se folosească de orice ocazie pentru a-și lărgi orizontul și a-și îndrepta judecata; toate acestea pentru a putea deveni mai puternic, mai conștient, pentru a putea face față responsabilității avute.

Acest punct de vedere este important de asemenea sub aspectul educației privind problema relațiilor cu ceilalți. În acest caz educația minoritară trebuie să renunțe la orice romantism fals sau sentimentalism plin de prejudecăți. Doar cei care văd rostuirea printr-o slujire comună aparțin unei comunități, de aceea nu modul de manifestare exterior al colectivității va fi decisiv, ci ținuta etică a celor ce o formează. Membrii ei se leagă prin asumarea comună a unui imperativ și nu prin apartenență rasială. Nu amicitia ce acoperă greșelile și păcatul, nu formarea comunității de interese este scopul urmărit, ci trebuie plămădită o colectivitate ai cărei membri doresc reciproc să se ajute, să se ridice, să se înnobileze. Doar pledarea pentru o comunitate minoritară, luarea de poziție unanimă încă nu înseamnă în realitate și unitate; ea se manifestă în asumarea comună a unei rostuirii prin slujire. De aceea, educația are aici rolul de a forma membri disciplinați, conștienți de ei înșiși, fideli față de comunitatea pe care o slujesc. Ei nu trăiesc pentru sine, orice interes privat sau ambiție personală trebuie puse pe planul doi. Minoritatea nu trăiește nici pentru realizarea exterioară a vieții sale, așadar va trebui să amuțască în fața imperativului rostuirii până și așa numitele interese comune. În această disciplină întru misiune trebuie privită și problema relațiilor cu ceilalți. În primul rând relațiile cu majoritatea trebuie cultivate, adică trebuie căutate posibilitățile de conlucrare într-o rostuire comună, și nu manifestările provizorii. În relațiile interne, membrii minorității, supuși aceleiași porunci, sunt obligați la dragoste față de semenii. Deși într-un mod strict și ferm au comuniune unii cu ceilalți, doar cei care își asumă această

obligație foarte serios, totuși ei nu pot uita că răspund și pentru cei care nu mai au această conștiință, cei care n-au învățat să înțeleagă și să prețuiască această comoară comună, vor trebui să-i conducă și să păstreze și identitatea lor, nu pentru conservarea lor numerică, ci mai degrabă pentru că prin înstrăinarea lor se pierde temelia existenței proprii. Disciplina atrage după sine o cerință: de a-i educa pe membrii minorității întru fidelitate unii față de ceilalți, supunere față de conducători, participare la muncă fără să fie egoiști, înțelegere a faptului că această muncă se face în spiritul celui mai înalt imperativ.

În al treilea rând, în educație se impune cunoașterea lumii înconjurătoare. Aici criteriile sunt din nou identice cu cele ale educației minoritare. Membrii minorității vor trebui să învețe că au obligația de a cunoaște lumea care îi înconjoară. Lumea nu are valoare în sine, doar în măsura în care materializează locul în care se desfășoară slujirea. Astfel, dacă o concepem ca pe un mijloc legat de materie, nu vom cădea în ispita disprețuirii, elogierii sau adorării lumii. A cunoaște pământul pe care trăim, a pricepe fenomenele, evenimentele din lumea înconjurătoare ca locul în care muncim împreună cu alte națiuni; pe lângă posibilitățile comune locul unei misiuni speciale, pe lângă rostuirea universală, împlinirea și slujirea sa individuală care ne obligă – iată cum putem percepe lumea prin prisma educației minoritare.

2. Organizarea educației în viața minoritară

a) Deoarece educația cuprinde nu doar îndrumarea generației actuale, dar și autoeducația întregii minorități, această activitate se lărgeste mult dincolo de zidurile școlii. Ea va fi munca comună a întregii colectivități, în care toate organizațiile vor trebui să conlucreze unanim și nici o latură a vieții nu se poate lipsi de o astfel de manifestare de sine a existenței minoritare. Ideea că minoritatea împreună cu alții, în mijlocul lor, împlinește o rostuire, trebuie să penetreze toate aspectele vieții, orice activitate ce vizează menținerea existenței umane. Unitatea educației minoritare așadar nu depinde de anumite cunoștințe sau de manifestarea anumitor interese comune, ci de o concepție valabilă pretutindeni, unde trăiește și lucrează o minoritate. Dacă unitatea nu s-ar manifesta decât în cadrul unor organizații de suprafață, ar exista pericolul că odată cu desființarea lor, ar înceta întreaga activitate educațională, în cadrul minorității s-ar manifesta inconștienta, dezorientarea și dezinformarea, s-ar pierde spiritul care ar trebui să-i conducă în viață. În schimb, dacă orice organizație și formă de manifestare, unde oamenii alcătuiesc un colectiv, cunoaște spiritul și scopul educației minoritare până acum discutate, dacă își însușește în mod conștient și dorește să-l aplice printre cei cu care conlucrează, atunci nu va exista pericolul ca această activitate să devină doar formă goală, încercare dezzechilibrată sau o întreprindere particulară. Astfel, cel mai important este clarificarea scopului educației minoritare și înrădăcinarea adevăratului ei spirit.

Spiritul și comunitatea în cauză nu pot rămâne însă doar în posesia unora, a celor puțini la număr, ele fiind bunuri, izvoare ale existenței întregii comunități. De aceea trebuie aplicate tuturor păturilor națiunii. Extrem de importantă este din acest punct de vedere relația dintre educația minorității și popor, cunoașterea și studierea poporului, a întregii societăți minoritare pentru a se familiariza cu cadrul, formele și ființa care vor fi locul formării spiritului educației minoritare, pentru a se putea manifesta în cadrul unor forme ce-i programează viața. Toate aceste forme, cadre și date nu pot însă hotărî conținutul spiritului. Așa cum trebuie căutate formele, condițiile de viață în care se petrece orice aspect al vieții poporului și veghează manifestarea lor nealterată, tot la fel trebuie ținut cont și de faptul că ele nu se pot confunda cu spiritul vieții minoritare, acest spirit nu le caracterizează, deoarece el fiind imperativul rostuirii, este străin de forme, nu se poate deduce cu ajutorul lor, iar manifestările vieții populare sunt doar cadrul în care trebuie auzită și împlinită porunca primită. Este însă necesar ca această poruncă și spiritul unitar al educației, ce face cunoscute rolurile date și duce la supunere față de ele, să-și găsească locul chiar și în mijlocul oamenilor simpli ai poporului. Astfel se poate păstra esența rostuirii minoritare, independentă de relațiile și condițiile umane, astfel se poate ea impune, fără să țină cont de schimbările sociale, economice și culturale, ca forme cu obligativitate față de un imperativ divin și care se manifestă în viața noastră prin slujire. Nu poate exista așadar nici un cerc sau grupare din rândul minorității căreia acest spirit ce pune educația în slujba recunoașterii rostuirii și împlinirii sale ar putea să i se pară prea ridicat, sau prea scăzut, care ar putea fi exclus, sau ar crede că el nu mai are nevoie de educație. Acceptând această idee, unitatea se realizează cu adevărat, devin într-adevăr frați toți cei care fac parte din comunitate, dar nu împotriva celorlalți, ci împreună cu ei, nu în opoziție cu majoritatea, ci prin împlinirea diferită a unei misiuni comune, dată de o putere divină, obligatorie și pentru majoritate.

b) Printr-o trecere în revistă a teritoriilor de manifestare a activității educative, trebuie acum arătate, cu câteva aspecte, cum se va impune prin ele spiritul unitar al educației minoritare.

O astfel de primă formă comunitară este familia, care nu-i altceva decât cea mai mică parte componentă a unei colectivități minoritare. Și din acest punct de vedere este important ca în familie copiii și părinții să nu aibă doar o legătură formală, bazată pe interesele vieții cotidiene, ci familia să fie o reală comunitate educativă care va pregăti copiii pentru marile confruntări ale vieții colective. De aceea, ca o problemă de maximă importanță, se impune restabilirea bunelor relații între părinți și copii, refacerea familiei ca o reală comunitate spirituală, redobândirea obiceiului de muncă comună, susținere și ajutor reciproc. Copilul va trebui să învețe în familie că are obligația de a-și face munca în virtutea unei porunci a vieții, că nu interesul material, nu ambiția personală și nici doar înclinația – cât de multe ocupații suntem azi obligați să avem, fără să fim atrași câtuși de puțin –, ci acel spirit de slujire

să-l îndrume, cu care, supunându-se unui imperativ superior, își pune viața în slujba sa. În sânul familiei va trebui să cunoască legătura cu cei cu care se află în aceeași colectivitate, valorile comunității, pe care trebuie de asemenea să le utilizeze în vederea cunoașterii și împlinirii rostuirii sale, aici va trebui să perceapă că porunca datoriei stă deasupra vieții. Așadar, din punct de vedere al colectivității minoritare, nu este fără interes viața familiei, rolul ei educativ, precum nu este mai puțin important nici faptul că întreaga comunitate trebuie să contribuie la formarea unor familii capabile de a-și îndeplini rolul lor.

Un alt organ al educației minoritare este școala, bine ilustrat de școlile confesionale. La aceste instituții întâlnim trei aspecte și problema lor constă în aplicarea acestora. Primul aspect este faptul că școlile fac parte din învățământul public condus de stat și în cadrul lui instituțiile de învățământ trebuie să constituie unul din pilonii existenței statului. În mod natural, statul pretinde ca școala să formeze cetățeni loiali, crescuți în spiritul aceluia stat, familiarizați cu intențiile lui. Astfel, statul impune școlii anumite dispoziții cu scopul de a asigura nu doar patronatul său, dar și amprenta sa spirituală asupra învățământului, a educației. Al doilea aspect de care trebuie ținut cont este faptul că școala, atât educatorii, cât și cei educați aparțin unei minorități, iar această apartenență nu-i doar o relație superficială, exterioară, ci un mod de viață, care-și unește membrii conform unui spirit menit să formeze copiii și tinerii conștienți de rolul lor în comunitate. Al treilea aspect se leagă de faptul că școala aparține bisericii și este susținută de ea pentru a educa în propria credință și religie, pentru a clădi din convingerile sale spirituale și normele de existență susținute de ea o temelie sigură. Toate aceste trei aspecte ar putea fi o povară greu de suportat dacă ar fi concepute ca situații care se exclud una pe alta sau își anulează reciproc efectele. Realitatea este că impedimentul mereu existent între obligația de a sluji viața colectivă conform rostuirii sale și realitatea umană se manifestă și aici, totuși trebuie încercat, și se și poate realiza formarea școlii în funcție de cele trei cerințe. Dacă școala nu va fi privată de menirea sa ca organ al educației colective, atunci ea, în pofida acestor triple cerințe, va putea să corespundă rolului său. Dacă statul dorește să asigure prin intermediul școlii ca fiecare cetățean să devină, conform aptitudinilor proprii și în respectul acestora, un slujitor al rostuirii popoarelor care conviețuiesc în cadrul statului, fiind conduse, după voința lui Dumnezeu, de poporul majoritar, dacă minoritatea vede în școală locul unde copilul este educat în vederea recunoașterii și slujirii acestei porunci a vieții, care trebuie acceptată nu singură, nu într-o izolare egoistă, ci în comunitate cu celelalte popoare, într-o comună slujire, dacă biserica va crede că menirea școlii nu este doar susținerea unor interese confesionale limitate, ci educația copilului, care însușindu-și materia învățată în colectivul școlii va putea să cunoască caracterul absolut și obligatoriu al poruncilor lui Dumnezeu și se va considera supus acestora, atunci școala, care altfel ar fi sfâșiată de puteri

și cerințe contradictorii, ar putea deveni un punct de sprijin plin de armonie, ținând în echilibru aceste trei criterii, fără ca vreunul să-și piardă permanenta sa legătură cu scopul suprem. Evident, școala, la fel ca individul, se consumă mereu în ce privește o cerință atât de greu rezolvabilă în activitatea cotidiană, însă cunoașterea și recunoașterea ei, încercarea de a-i corespunde înlesnesc atingerea scopului.

O astfel de sarcină a școlii minoritare înseamnă și o totală identificare, pe plan spiritual și intelectual, cu viața minorității, nu doar formal, ci într-un mod interiorizat. Chiar dacă n-ar avea altă sarcină, decât să transmită cunoștințe, totuși ar necesita un oarecare sprijin din partea acelorora a căror copii se formează prin intermediul ei. Deoarece atingerea unui anumit grad de cultură este un mijloc, nu indispensabil, dar de dorit pentru membrii minorității pentru a recunoaște scopul suprem al propriei existențe după care trebuie să trăiască, va fi necesară obținerea celui mai înalt grad posibil de cultură și perceperea școlii ca instituție necesară pentru obținerea ei. La rândul ei, școala va trebui să fie, pe lângă și dincolo de faptul că oferă cunoștințe și un anumit grad al culturii, un real instrument formator al copiilor; ei vor trebui aici să primească nu doar cunoștințe, dar și să dobândească acel simț pentru cele mai mărețe misiuni, să devină capabili de a le împlini. Școala trebuie să ajungă la acestea prin educație, îngrijire sufletească și dragoste. Astfel, cele trei obiective ale statului, minorității și bisericii se pot contopi în opera de educație a unei generații, care dorește să slujească prin ele nu niște contradicții, ci o rostuire divină având, dincolo de formele sale variate, un conținut identic.

Despre biserică ca instrument al educației în mare parte am vorbit deja. Menționăm încă faptul că sarcina bisericii în viața minoritară nu-i atât educația prin activități exterioare, soluții instituționale, participare activă la problemele vieții din afara ei, ci să vegheze asupra criteriilor supreme ale întregii existențe. Misiunea ei este, fiind obligată să propovăduiască oamenilor preceptele divine, ca conștiința rostuirii ce îndrumă minoritatea să nu pălească, conținutul ei să fie clar pentru toți și să nu devină instrument vremelnice al diferitelor interese, sau să nu se identifice cu interesele unor grupuri sau indivizi. Este obligată să-și ridice glasul împotriva oricărei necredințe, idolatrii care ar înlocui cuvântul lui Dumnezeu cu slogane omenești și care ar întina puritatea vieții. Această lucrare devine indispensabilă vieții minoritare.

În sfârșit, în munca educativă pentru minoritate are ramuri care se manifestă prin activitatea liberă a unor societăți, asigurând condițiile necesare activității științifice, ale însușirii de noi cunoștințe sau îmbogățirii celor existente, ale răspândirii operelor literare. Pentru realizarea lor trebuie să se contopească în spiritul educației minoritare, să realizeze că existența lor nu este una pentru sine, ele nu există doar ca unele grupări izolate să-și caute cu ajutorul lor propriile interese și să distrugă prin activități nelegate de obiectivul colectiv comuniunea spirituală existentă, ci ca să conlucreze

în viața minorității. Astfel, ideea slujirii ce dirijează întreaga viață minoritară leagă, obligă, sprijină și în același timp cere maximă responsabilitate pentru a urmări îndeplinirea și slujirea comunității, contribuind totodată la frumoasa muncă a comunității.

Ceea ce am reușit să spunem despre problema educației minoritare rămâne sumar și incomplet. Locul nu ne permite să intrăm în detalii, pentru că detaliile ar necesita o muncă mai minuțioasă. De aceea, tot ce ne-a preocupat în rândurile de mai sus au fost doar unele criterii. Nu sunt altceva decât idei, care pot fi secționare, aplicate pentru detalii, folosite eventual pentru rezolvarea anumitor aspecte ale problemei. Însă de multe ori nu rezolvările sunt importante, deoarece viața nu este ansamblul soluțiilor, ci a încercărilor de a realiza, lupta continuă pentru a putea fi apți în fața unor cerințe irealizabile, a misiunilor de neînteles și totuși obligatorii. Sarcinile sunt mereu mai mari decât noi și condițiile în care trăim, dar prin faptul că recunoaștem obligativitatea lor, le acceptăm, încercăm să ne adaptăm la ele, facem deja pasul care ne ridică la o viață superioară, din înălțimile căreia multe par altfel. Iar minoritatea este nevoită, dar prin situația ei specifică are și darul de a împlini voința divină.

*În „Erdélyi Helikon”, 1-3/1938, p.1-12; p.121-131; p.169-178.
(Traducere: Annamária Nastasă-Kovács)*

Lajos Imre (1888-1974), absolvent al facultăților de teologie reformată și de filosofie din Cluj, susținând disertația doctorală în pedagogie, în 1913. După un scurt stagiul ca profesor de religie la Târgu Mureș (1913-1914), devine preot la Cara (1914-1921), iar apoi – până la pensionare (1948) – ocupă o catedră la Institutul de Teologie Reformată din Cluj. A făcut totodată și gazetărie, publicând în „Út” (1915-1918), apoi ca redactor șef la „Ifjú Erdély” (1923-1940). Printre altele, a fost și autorul unor lucrări precum: *Az ifjúság válsága* [Criza tineretului] (1930); *Az Ige és a fegyelem* [Cuvântul și disciplina] (1934); *Hivatás és élet* [Vocație și viață] (1938) ș.a.